

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Nieuwbouw Medisch Huis aan de Borgtstraat 1 te Laakdal.
Archeologienota

J.L. Vermeersch
E.N.A. Heirbaut

Colofon

Titel: Nieuwbouw Medisch Huis aan de Borgtstraat 1 te Laakdal. Archeologienota.
Auteurs: Jeroen L. Vermeersch & Elly N.A. Heirbaut
Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 79

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: april 2018
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: uitsnede uit de Ferrariskaart

© LAReS. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten: Borgtstraat 1, Laakdal

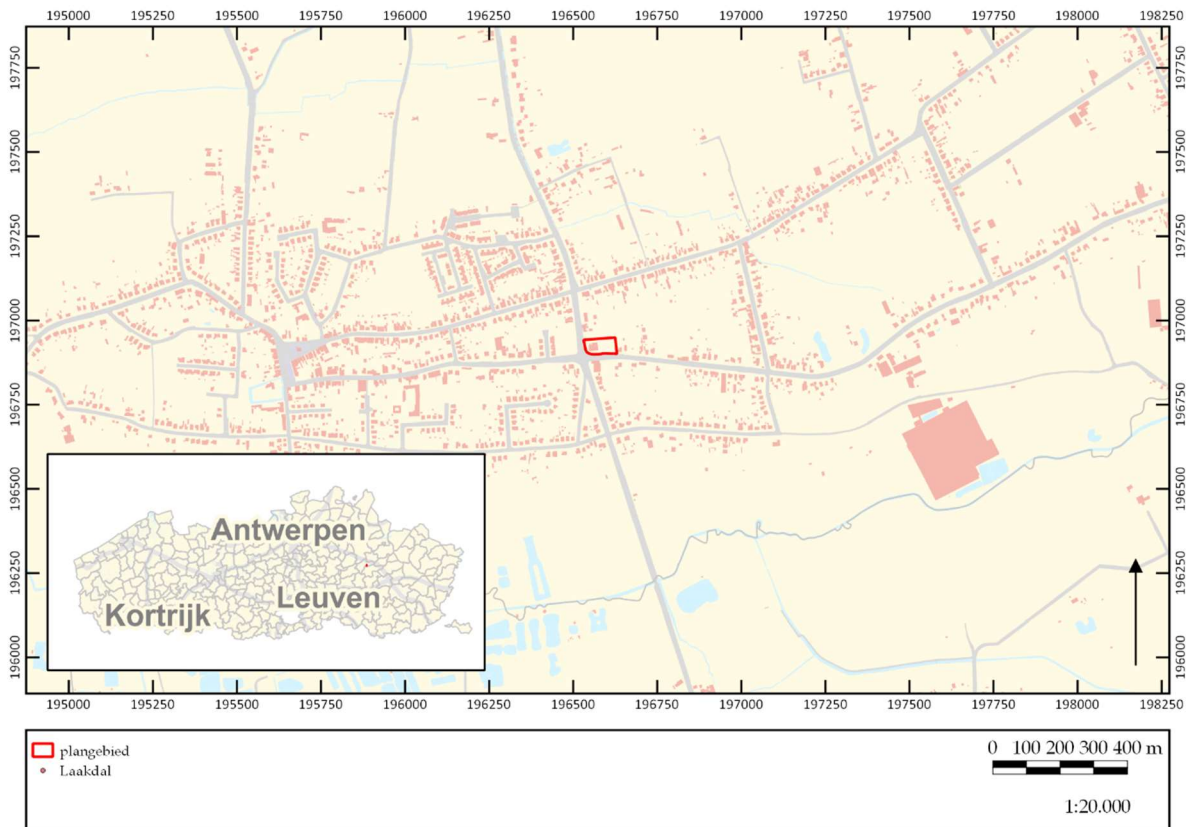
Inhoudstafel

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	13
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	15
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	15
5.2 HISTORISCHE BRONNEN	15
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	16
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	19
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	22
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	22
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	23
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	23
5.5.4 BODEMTYPE	23
5.5.5 POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	23
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	26
5.7 TERREININSPECTIE	28
6 SYNTHESE	30
6.1 SYNTHESE VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK	31
6.1.1 SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	31
6.1.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANEDE WERKEN	31
6.1.3 AANBEVELING EN KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	32
6.2 SYNTHESE VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK	34
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	35
GERAADPLEEGDE WEBSITES	35
LIJST VAN FIGUREN	36

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Borgtstraat 1 te Laakdal (provincie Antwerpen, fig. 1). Het plangebied bestaat uit vijf percelen met een totale oppervlakte van 4.100 m². Het terrein is egaal en is gelegen op een hoogte van 19,9 à 20,1 m TAW.

Het plangebied omvat vijf percelen waarvan de meest westelijke (huisnummer 1) tot voor kort bebouwd was. Het gebouw had een oppervlakte van ca. 589 m². Op de andere percelen was een parking aanwezig. Op dit moment is alles gesloopt en ligt het terrein braak.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©GEOPUNT/EH

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunning. Het onderzoek (projectcode 2017L238) werd uitgevoerd door een erkend archeoloog, conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden, en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

nvt.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Borgtstraat 1
Ligging	Borgtstraat 1, 2430 Laakdal
Kadastrale gegevens	Laakdal 4 AFD Vorst/B444c, B443a, B442r, B442s en B442t
Bounding Box	X Y
	196289.838 196704.712
	196799.838 196704.712
	196289.838 197041.712
	196799.838 197041.712
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2017L238
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Jeroen L. Vermeersch
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	april 2018
Geplande ingreep	nieuwbouw: gebouw en verhardingen
Totaal oppervlakte plangebied	4.100 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.2
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, cartografisch onderzoek

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferende historische kaarten, dit zijn de kaarten van Frickx (1712) en de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be). De kaarten van Popp (1842-1879) en van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw zijn voor dit gebied niet beschikbaar. Verder is ook de huidige topografische kaart bestudeerd. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter

beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering, en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen indien noodzakelijk.

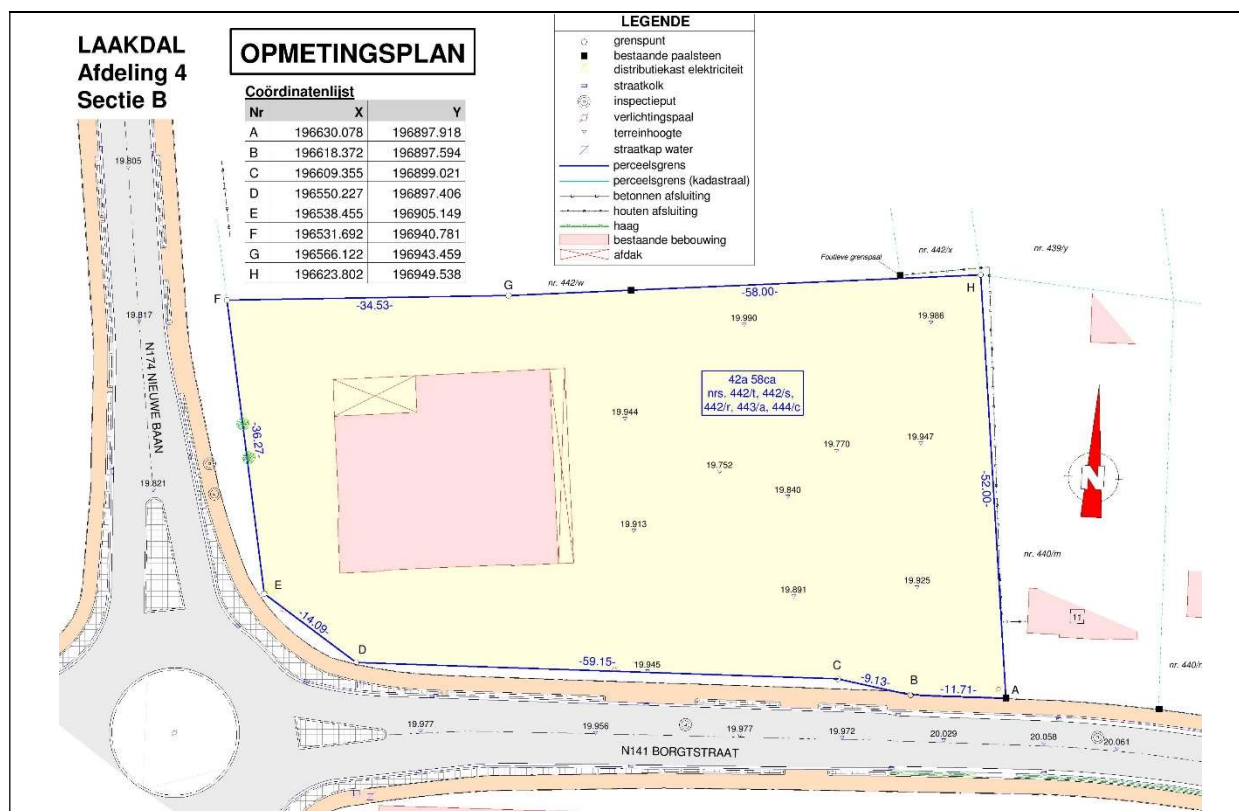
De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen bouwplannen zijn afgebeeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

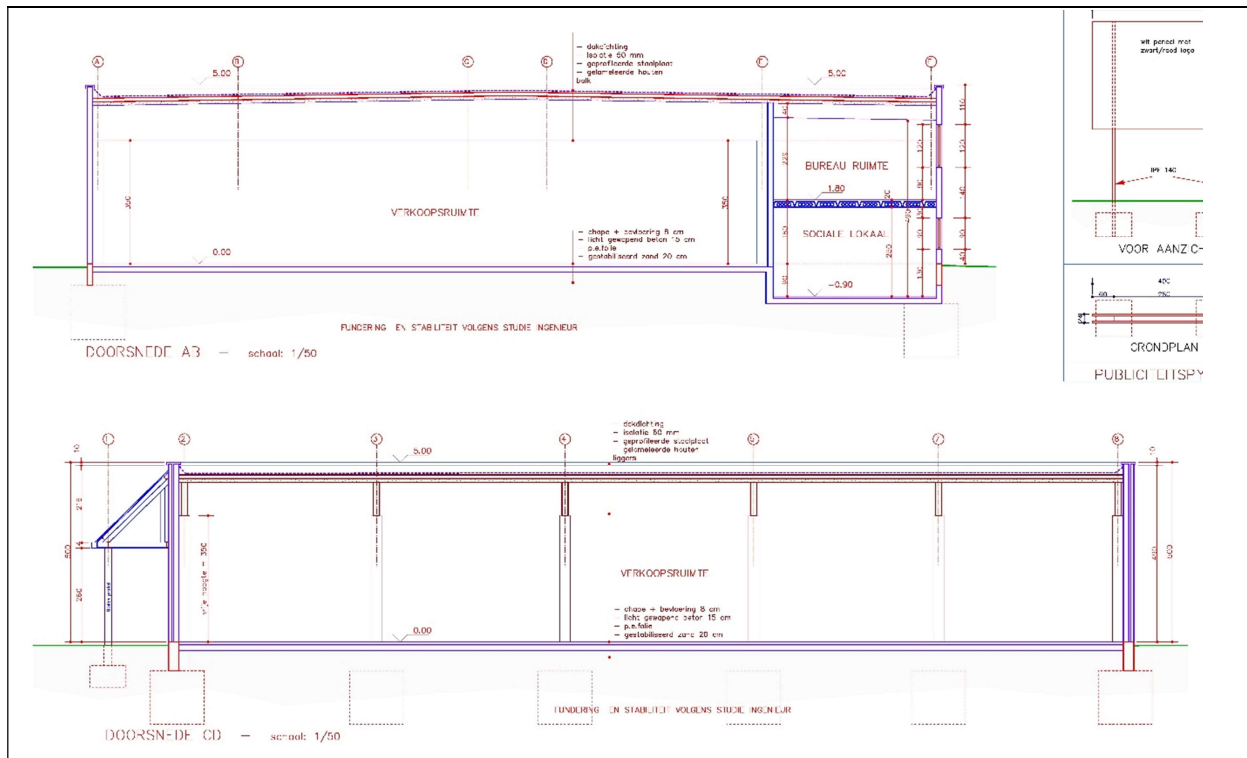
Het plangebied, met een oppervlakte van 4.100 m², is momenteel onbebouwd maar was tot halverwege vorig jaar bebouwd met een verkooppunt met bijhorende parking die het grootste deel van de rest van het terrein innam (fig. 2).

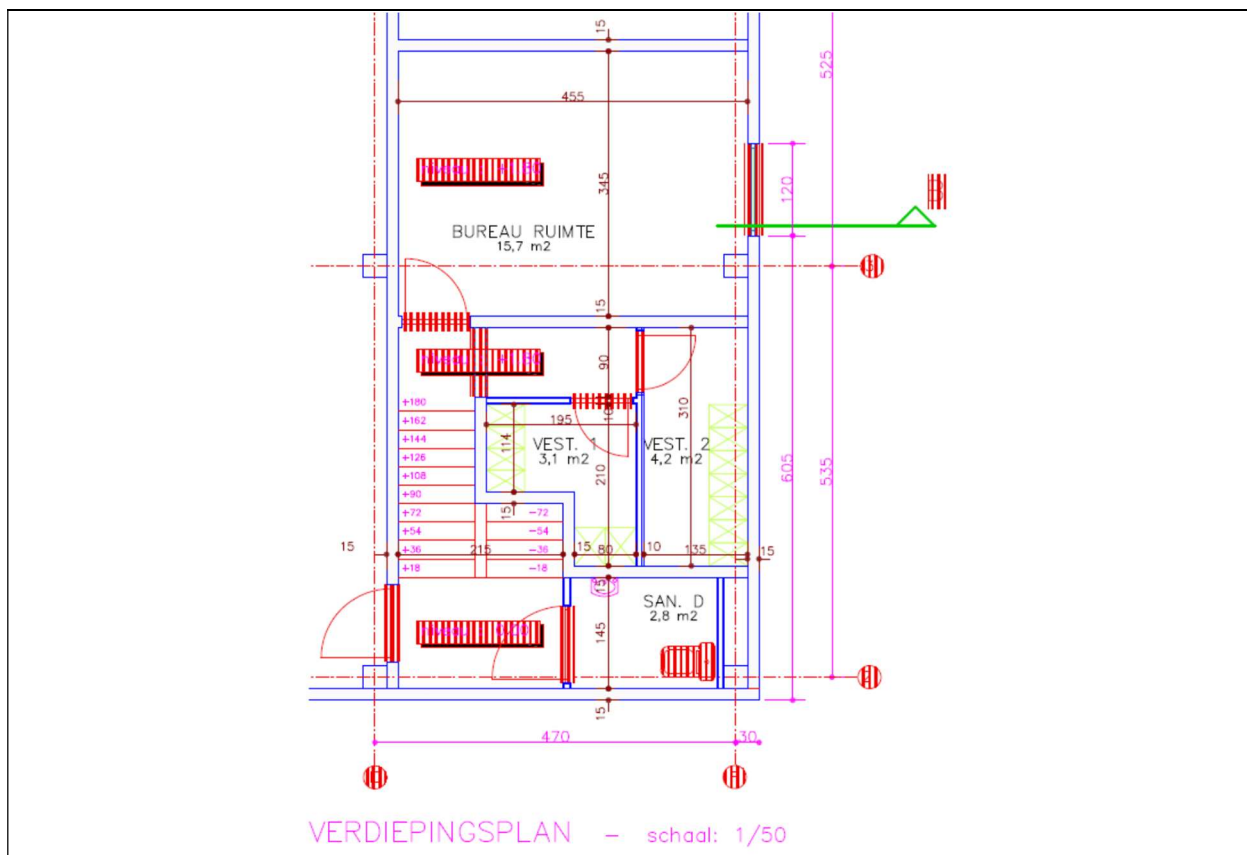
Figuur 2. Inplantingsplan van de situatie voorafgaand aan de sloop.

Het gebouw was gefundeerd met een funderingsplaat die een dikte had van 43 cm (fig. 3). Verder was er ook gebruik gemaakt van funderingspalen die op een diepte van 2,25 m waren aangebracht. In de zuidoostelijke hoek van het gebouw was een bescheiden kelderverdieping aanwezig. Deze zat op een diepte van 0,8 m en had een oppervlakte van ca. 40 m².

In september 2017 is een sloopvergunning voor de bebouwing en verhardingen afgegeven (dossiernummer 2017/00140; bijlage 1).

Figuur 3. Bouwplan van de recent gesloopte toestand.

Figuur 4. Verdiepingsplan: de kelderverdieping.

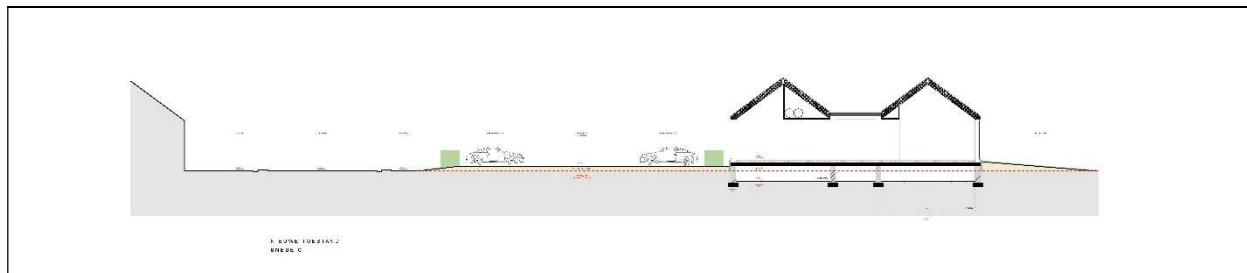
4.2 Nieuwe toestand

Op het terrein wordt aan de noordzijde de nieuwbouw ingepland. Aan de oostzijde en zuidzijde is ruimte voorzien voor parking en groen. De nieuwbouw zal bestaan uit twee gebouwen met een gezamenlijke oppervlakte van ca. 600 m².

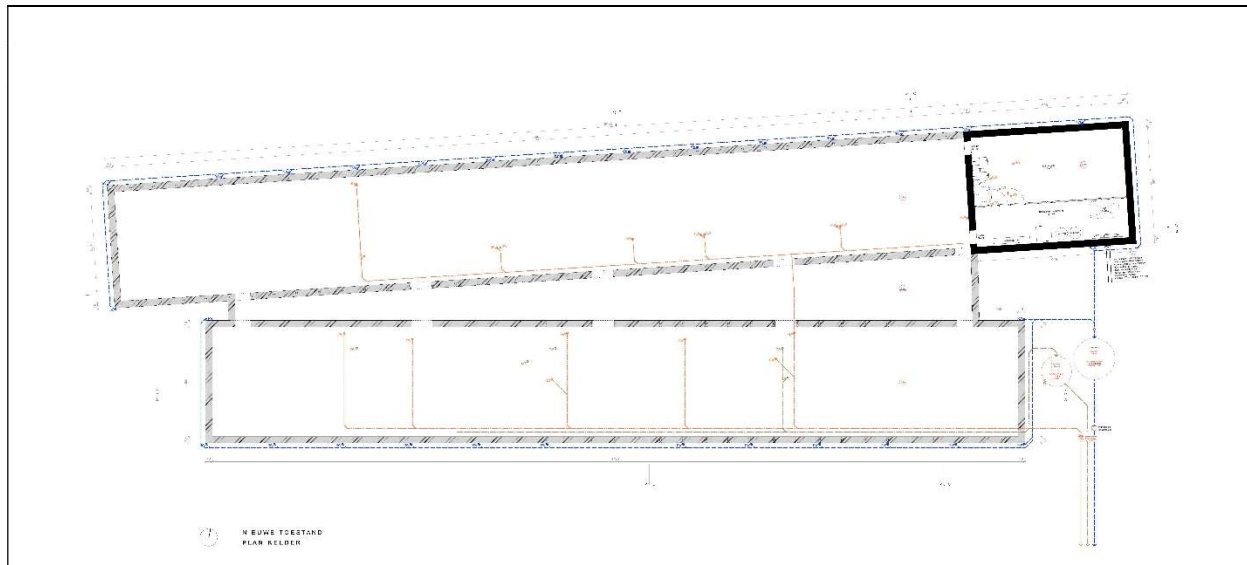
Het terrein is thans gelegen op een hoogte tussen 19,9 en 20,1 m +TAW. Op de bouwplannen wordt een bestaand maaiveld aangegeven als -0,8 m. Dit is eveneens de hoogte van het voetpad en de rijweg en zal rond 20 m +TAW liggen. De referentiehoogte (+0,00m) is op deze plannen namelijk bepaald door het vloerniveau binnen de toekomstige gebouwen. In de nieuwe plannen wordt het terrein opgehoogd tot -0,45 m, wat met andere woorden overeenkomt met een ophoging van 35 cm ten opzichte van het huidige maaiveld en het straatniveau. Het is op deze hoogte dat de parking wordt aangelegd (hiervoor zijn geen bouwplannen beschikbaar). Voor de gebouwen zal gebruik gemaakt worden van paalfunderingen die op een diepte van -1,9 m worden aangelegd. Het grootste deel van de bebouwde zone zal een kruipkelder hebben die met betonplaten zal gefundeerd zijn op -1,6 m ten opzichte van de referentiehoogte. Het noordelijke gebouw zal een volwaardige kelderruimte hebben die wordt aangelegd onder het noordoostelijke gedeelte van het gebouw op een diepte van -3,90 m ten opzichte van het toekomstige vloerniveau. Deze zal een oppervlakte hebben van 71,9 m². Er wordt ook nog een septische put en een regenwaterput voorzien. Het precieze volume hiervan is echter nog niet bekend. De verstoring die de leidingen zullen veroorzaken is momenteel evenmin bekend.

Figuur 5. Inplanting van de nieuwbouw: overzicht.

Figuur 6. Inplanting van de nieuwbouw: doorsnede.

Figuur 7. Inplanting van de nieuwbouw: de kelderverdieping.

Figuur 8. Inplanting van de nieuwbouw: de begane grond.

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze waarden worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historische bronnen

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed.¹ De gemeente Laakdal is ontstaan uit het samengaan van de gemeenten Veerle, Eindhout en Vorst. Het plangebied ligt in Vorst.

Archeologische vondsten in de wijk Steenberghe wijzen op Romeinse (2^e-3^e-eeuwse) bewoning, vermoedelijk een villa. Verdere gegevens zijn hierover niet bekend.

Vorst was oorspronkelijk een koningsdomein waarvan een deel in 877 door Lodewijk de Kale met de bijhorende rechten aan het klooster van Nijvel werd geschonken, deze schenking werd in 897 bekrachtigd door de Lotharingse koning Zwentibold. De verafgelegen Nijvelse abdij gaf het gebied in de 13^e eeuw in leen aan de familie Van der Galen of Tergalen, in de 16e eeuw opgevolgd door onder meer Peter Jans (jaren 1530), Jan Vander Thommen (tijdelijk heer in 1575), Aleyt van den Ameyden (erfvrouwe in 1586) en Govaert van den Ameyden (1592-1602); latere grondheren waren Jan en Hendrik van Hamme (1602-1659) en vervolgens tot op het einde van het Ancien Régime leden van de families Moens en Cools. De zogenaamde Borcht, een omwalde herenhoeve van het leengoed, lag vrij centraal op het grondgebied Vorst, aan de verbindingsweg tussen Groot- en Klein-Vorst. Naast het Nijvelse abdijbezit was de helft van Vorst in de 13e eeuw een allodiaal goed van de hertog van Brabant. Jan I schonk dit in 1304, met uitzondering van de rechtspraak en de tol, aan Hendrik van Meldert (1304-1323), sindsdien heer van de heerlijkheid Vorst met een eigen schepenbank. Latere eigenaars waren de familie Wyere en het huis van Diest door het huwelijk (circa 1398) van Katharina van Wyere met Thomas II, heer van Zelem en Diest. In 1413 kocht deze de heerlijkheid Zichem en vormden de heerlijkheden Vorst, Meerhout en Zichem onder één drossaard het Land van Zichem in het hoofdkwartier Leuven. Met twee onderbrekingen tijdens de Tachtigjarige oorlog (1567-1604 en 1625-1648) was de heerlijkheid van 1456 tot aan de Franse Revolutie eigendom van het huis van Nassau.

In het kerkelijke vlak schonk Jan Van der Galen in 1320 het begetingsrecht en een deel van de tienden aan de abdij van Averbode, die vanaf die periode de parochie bediende. Reeds in 1059 was er een Gertrudisheiligdom dat later uitgroeide tot parochiekerk en belangrijk bedevaartsoord. In Klein-Vorst of Vorst-Meerlaar was er een kapel vanaf

¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120329>.

1419; de parochie ontstond in 1803.

Tijdens het Ancien Régime was Vorst vnl. een landbouwgebied met ontginningen van de abdij van Tongerlo en het norbertinessenklooster van Gempe (Sint-Joris-Winge, Vlaams- Brabant). Het grondgebied omvatte de gehuchten Steenberg, de Plaats, Beustereinde (waar het plangebied toe behoorde), Meerlaar, Heide, Locht en Verboekt. De klompenmakerij was van oudsher belangrijk, in het eerste kwart van de 20^e eeuw beoefende meer dan 50 % van de bevolking deze stiel, doch na de Eerste Wereldoorlog ging deze nijverheid door gebrek aan afzet volledig teloor.

Volgens de Ferraris- en Vandermaelenkaarten situeerde de 18^e en 19^e-eeuwse bebouwing van Vorst zich langs de verbindingssassen van Groot-Vorst naar Meerlaar en Veerle. Thans kenmerkt het gebied zich door verspreide 20^e-eeuwse woonwijken en landelijke gebieden met schaarse bebouwing. Het driehoekige dorpsplein met inplanting van het voormalige gemeentehuis bevindt zich ter hoogte van het kruispunt van de wegen naar Veerle (westen), Eindhout (noorden) en Meerlaar (oosten) en wordt door de Kerkstraat verbonden met de iets zuidelijker gelegen Sint-Gertrudiskerk.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, en de Vandermaelenkaart gebruikt. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw en het kadaster van Popp zijn voor dit plangebied niet beschikbaar.² De Fricxkaart is niet afgebeeld omwille van de foutieve georeferentie, waardoor deze kaart geen kennis toevoegt. Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten bekeken.

De Ferrariskaart (1771-1778) is de oudste kaart die voor deze locatie een duidelijk en gedetailleerd beeld geeft (fig. 9). Het plangebied is gelegen aan de weg die Groot-Vorst in het westen verbindt met Klein-Vorst of Meerlaar in het oosten. Het plangebied zelf is onbebouwd en in gebruik als akker. De percelen in de omgeving langs deze weg zijn vaak al bebouwd. In het oosten van onderstaande afbeelding is de omwalde hoeve Hof van der Gaelen te zien.

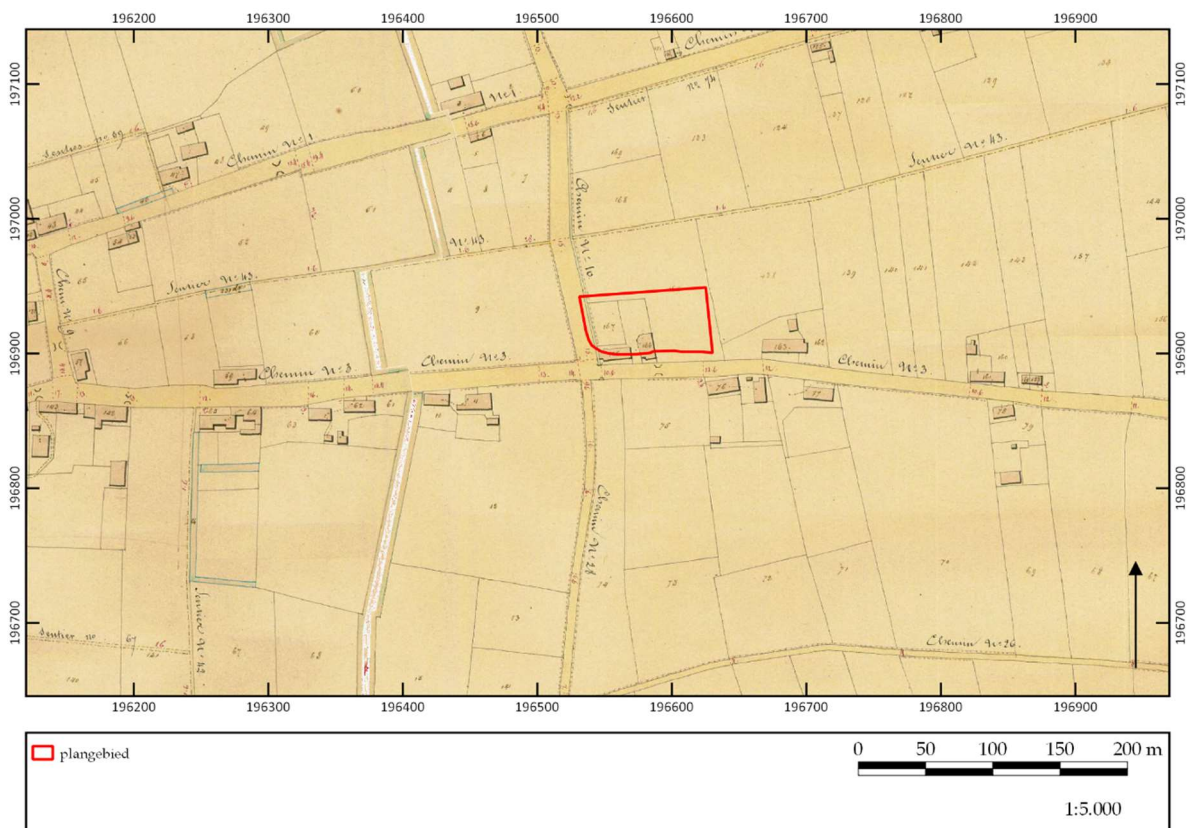
Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 10). Daar is te zien dat het plangebied bestaat uit vier percelen, waarvan drie kleinere in het westen van het plangebied gelegen zijn en twee daarvan tevens aan de straatzijde bebouwd zijn.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen (fig. 11). Er bevinden zich twee gebouwen aan de zuidwestelijke hoek van het plangebied. De rest van de zone is onbebouwd en vermoedelijk nog steeds in gebruik als akker. Het gebied is er tevens aangeduid als 'Beustereynd', een gehucht tussen Vorst in het westen en Meerlaar in het oosten. Ten oosten van het plangebied is de hoeve van Burcht (voorheen Hof van der Gaelen) gelegen.

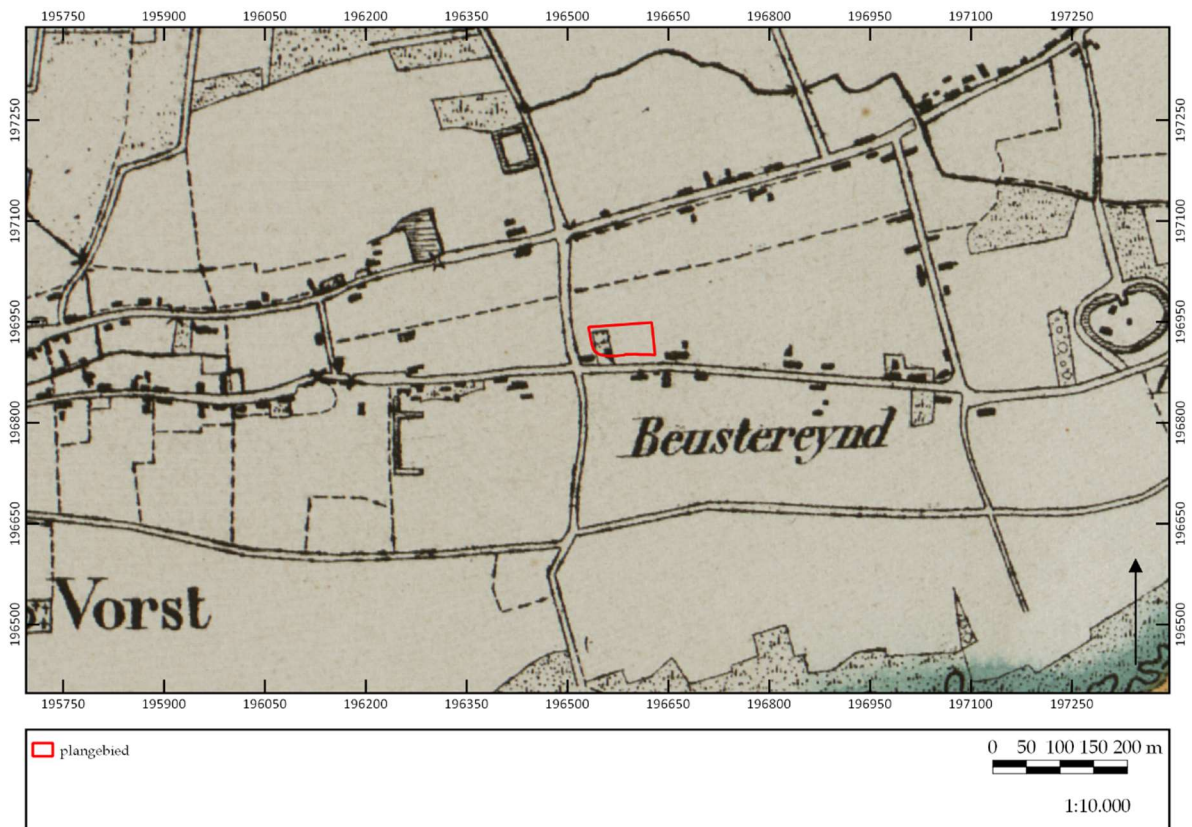
² Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

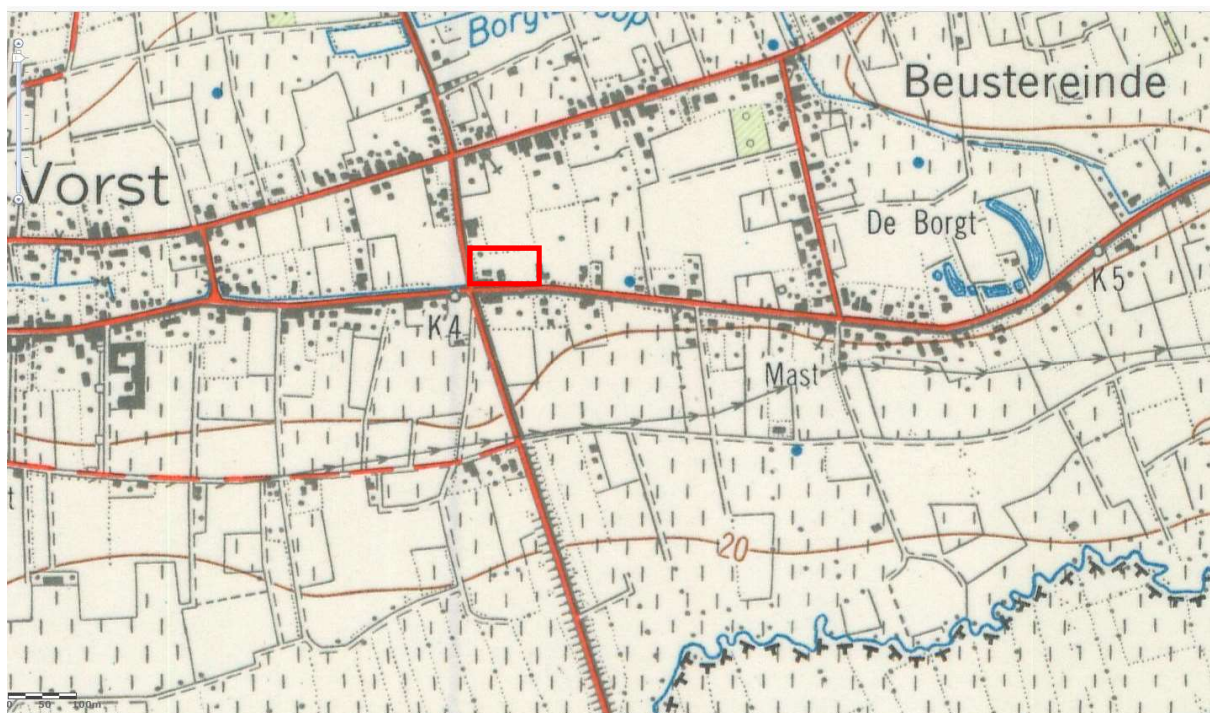
Figuur 9. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Figuur 10. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Figuur 11. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854). ©GEOPUNT/EH

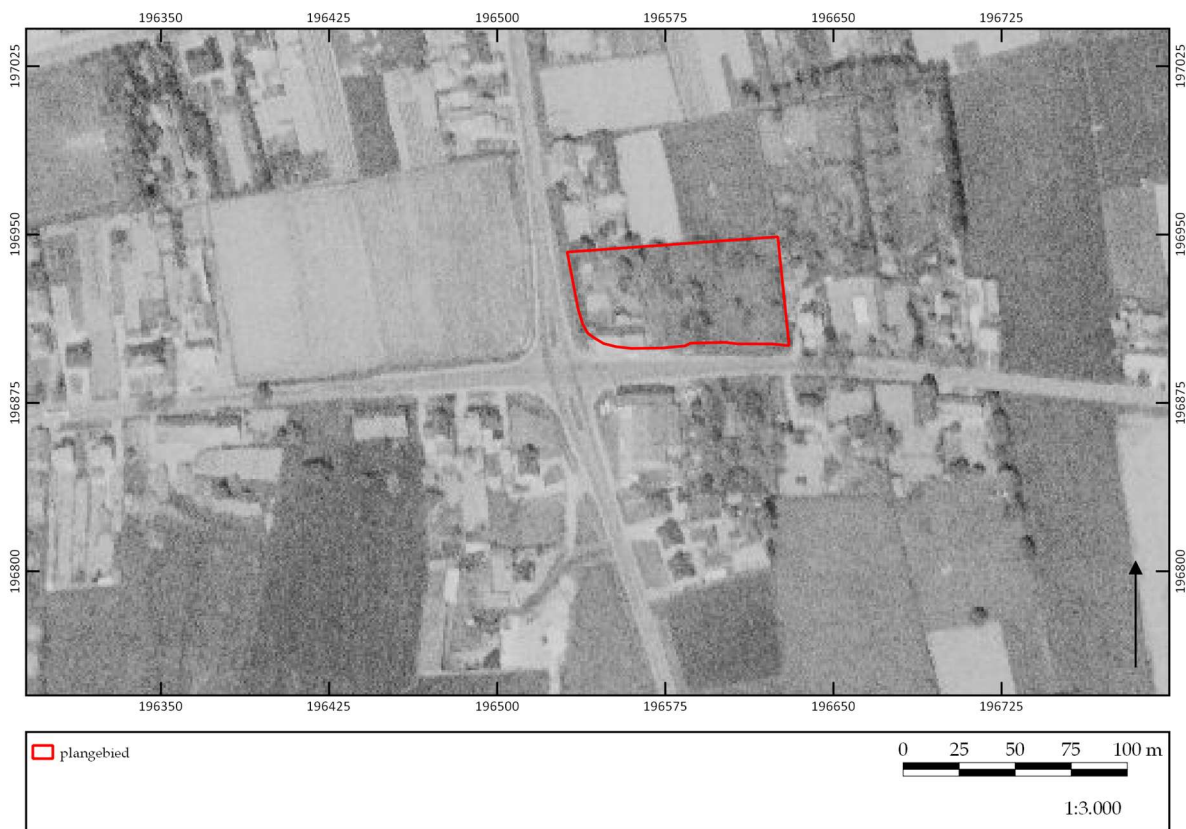
Figuur 12. Uitsnede uit de topografische kaart van Tessenderlo uit 1961 1:25000. ©CARTESIUS.BE

Aanvullend is nog een topografische kaart van Tessenderlo uit 1961 (fig. 12) toegevoegd. Deze toont aanvullende bebouwing op het terrein in vergelijking met de 19^e eeuw. Erg duidelijk is het helaas niet, maar het geef wel een indicatie dat het

plangebied, net als de omgeving, dichter bebouwd werd.³

5.4 Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- en 19^e-eeuwse historische kaarten en de recente topografische kaart zijn ook luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 13) is zeer grofkorrelig waardoor niet tot op detailniveau ingezoomd kan worden. Echter kan wel bebouwing in het zuidwesten van het gebied onderscheiden worden. Het oostelijke deel van het plangebied lijkt onbebouwd, mogelijke bebost of begroeid met gewassen. De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (fig. 14) toont een wat duidelijker beeld dan dit uit 1971. Daar is de bebouwing in het westen duidelijk zichtbaar, maar lijkt wel anders dan de situatie in 1971. Het oostelijke deel lijkt hier in gebruik als akker. Mogelijk was dit ook het geval in 1971. De luchtfoto uit 2000-2003 (fig. 15) geeft aan dat op dat moment de bouw van het recent gesloopte gebouw al afgerond was maar dat de parking nog niet verhard is. Het lijkt erop dat het om een onverharde parking gaat. In 2005-2007 (fig. 16) is dit veranderd en is het een verharde parking geworden. Deze situatie blijft tot in 2017 (fig. 17).

Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©GEOPUNT/EH

³ Voor het meest complete overzicht aan gegeorefereerde topografische kaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

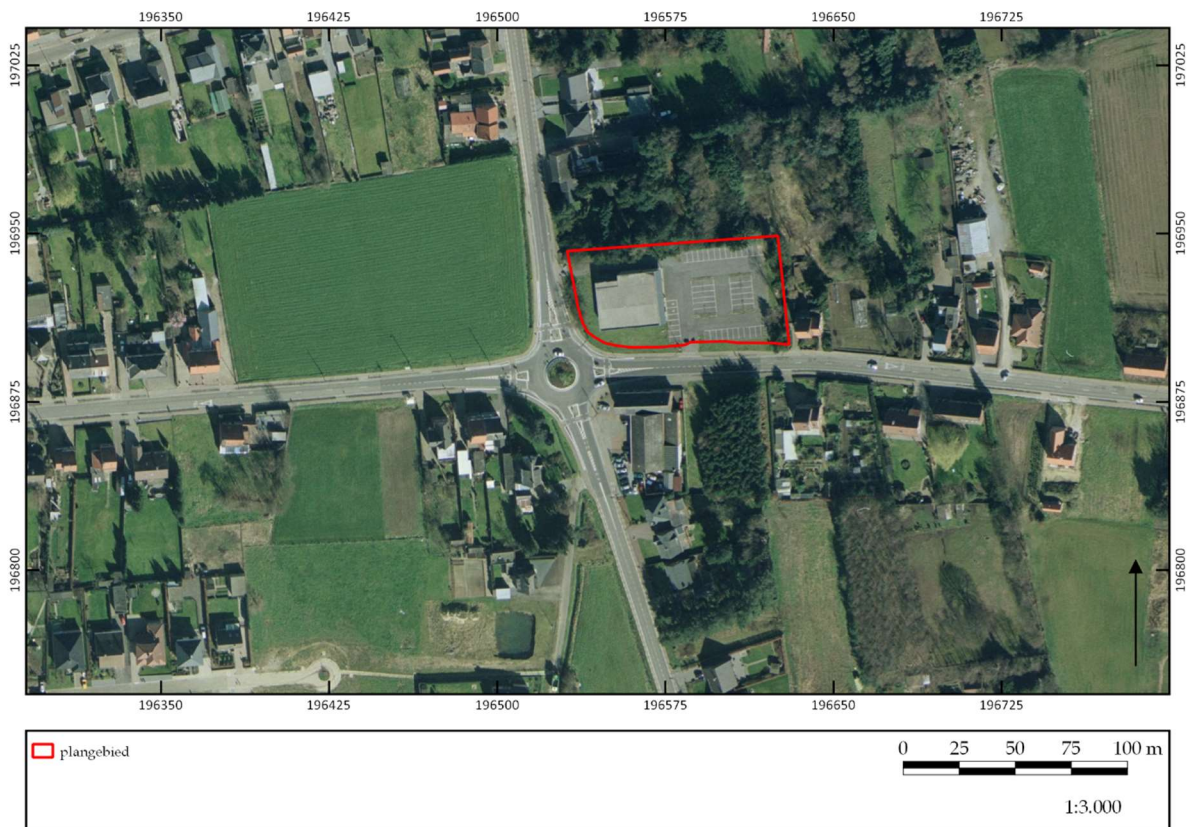
Figuur 14. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990.

©GEOPUNT/EH

Figuur 15. Uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003.

©GEOPUNT/EH

Figuur 16. Uitsnede van de luchtfoto uit 2005-2007.

©GEOPUNT/EH

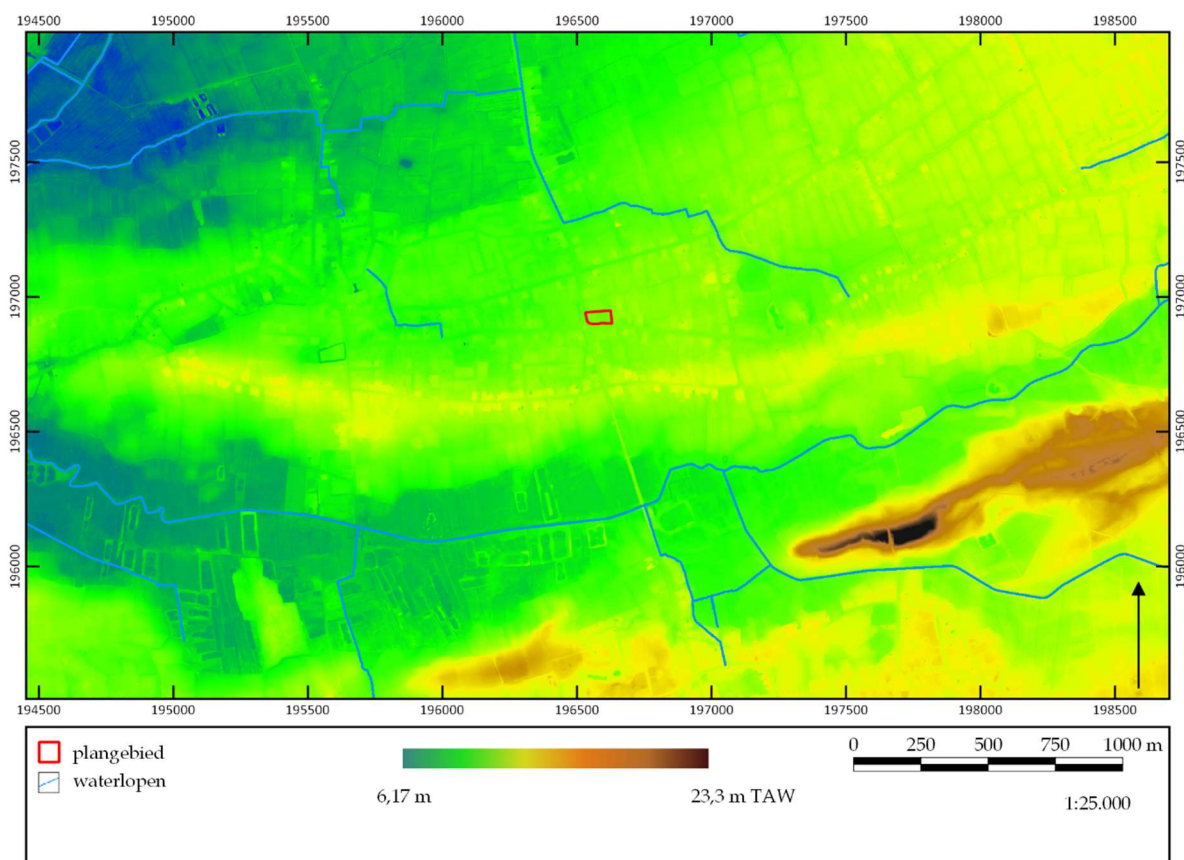
Figuur 17. Uitsnede van de luchtfoto uit 2017.

©GEOPUNT/EH

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Het plangebied is een egaal terrein en is gelegen op een hoogte van ongeveer 20 m +TAW (fig. 18). Op de DTM is te zien dat het terrein van de omgeving naar het zuiden en het noorden toe afhelt richting de valleien van de Laak (met bijrivieren). Ten zuiden van het plangebied waar de Veldstraat loopt is het hoogste deel van de omgeving gelegen. Het loopt als een rug van het westen naar het oosten waar verderop tertiaire opduikingen bewaard zijn (zie verder).

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁴ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Figuur 18. Hoogteligging van het plangebied op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II.
©GEOPUNT/EH

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (fig. 18) geeft aan dat het gebied gelegen is ten noorden van een smalle rug waar de Veldstraat loopt. Het terrein zelf is egaal en is gelegen op 20 m +TAW. In het noorden en verder in het zuiden liggen respectievelijk de Grote Laak (720 m zuidelijker) en de Borgtloop (op 320 m afstand).

⁴ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

5.5.2 Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (fig. 19) ligt het plangebied op de Formatie van Diest. Deze formatie kenmerkt zich door groen tot bruin heterogeen zand met meerdere grindlagen en ijzerhoudende zandbanken. De horizonten zijn klei-, glauconiet- en/of micariek met een overwegend schuine gelaagdheid. Op basis van de geologische gegevens zit de tertiaire ondergrond op minstens 2,2 m onder het maaiveld.⁵

5.5.3 Quartair geologische kaart

De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 1 en omschreven als volgt: niet holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-pleistoceen), mogelijk vroeg-holocene (code ELPw).⁶ In theorie kunnen ook hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) aanwezig zijn maar dit lijkt hier niet het geval te zijn. Het pakket quartaire sedimenten is minstens 2,2 m dik, op basis van een geologische boring nabij het plangebied.⁷

5.5.4 Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen (fig. 21) is te zien dat het westelijke deel van het plangebied gelegen is binnen bebouwde zone (OB). Het andere dagzomende bodemtype wordt benoemd als Pcm-bodem. Dit is een matig droge licht zandleembodem met dikke antropogene humus A-horizont. Deze matig droge lichte zandleemgronden worden in de Kempen omschreven als bodems met betrekkelijk lage rentabiliteit, omwille van de hoge meststoffenbehoefte en de specifieke onderhoudszorgen. Het zijn plaggenbodems waar, doorheen de tijd, in functie van bemesting van de bodem plaggen werden aangebracht, waardoor de A-horizont erg dik is. Deze zijn ook op omliggende gronden gelegen, waardoor de originele bodem in het westelijke deel vermoedelijk dezelfde is als elders binnen het plangebied.

5.5.5 Potentiële bodemerosie en bodembedekking

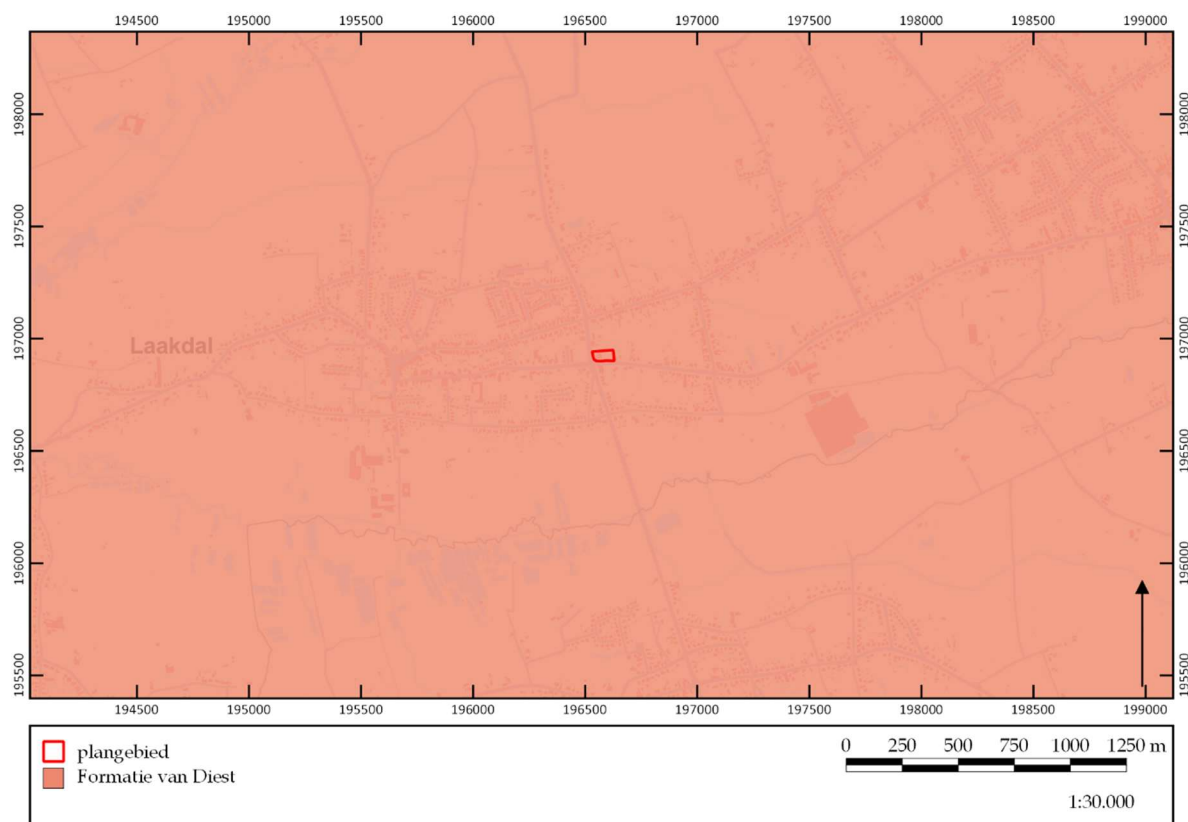
De potentiële bodemerosiekaart per perceel uit 2017 (fig. 22) geeft aan dat voor het plangebied geen informatie beschikbaar is. Op basis van de omliggende percelen is de kans op erosie verwaarloosbaar. Dit geldt voor de ruime omgeving waar de kans zeer laag of verwaarloosbaar is. Vermoedelijk zullen er ook in de ondergrond geen hellingssedimenten voorkomen.

Uit de bodembedekkingskaart uit 2012 (1 m resolutie) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de werkelijkheid ten tijde van de gesloopte bebouwing, zoals hierboven reeds uitgebreid is beschreven. Daarom is de kaart hier niet opgenomen.

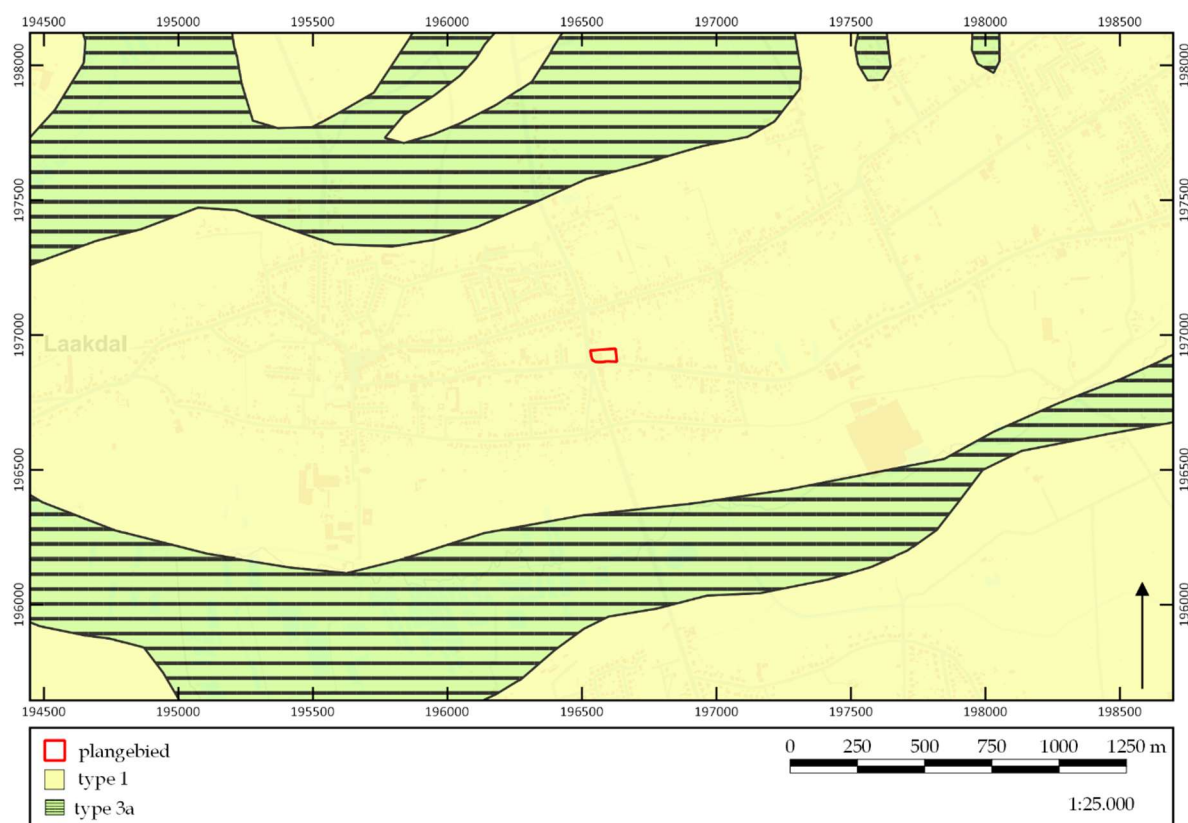
⁵ De Geyter, 1999: 34-35.

⁶ Frederickx en Gouwy: 1996: 20-24

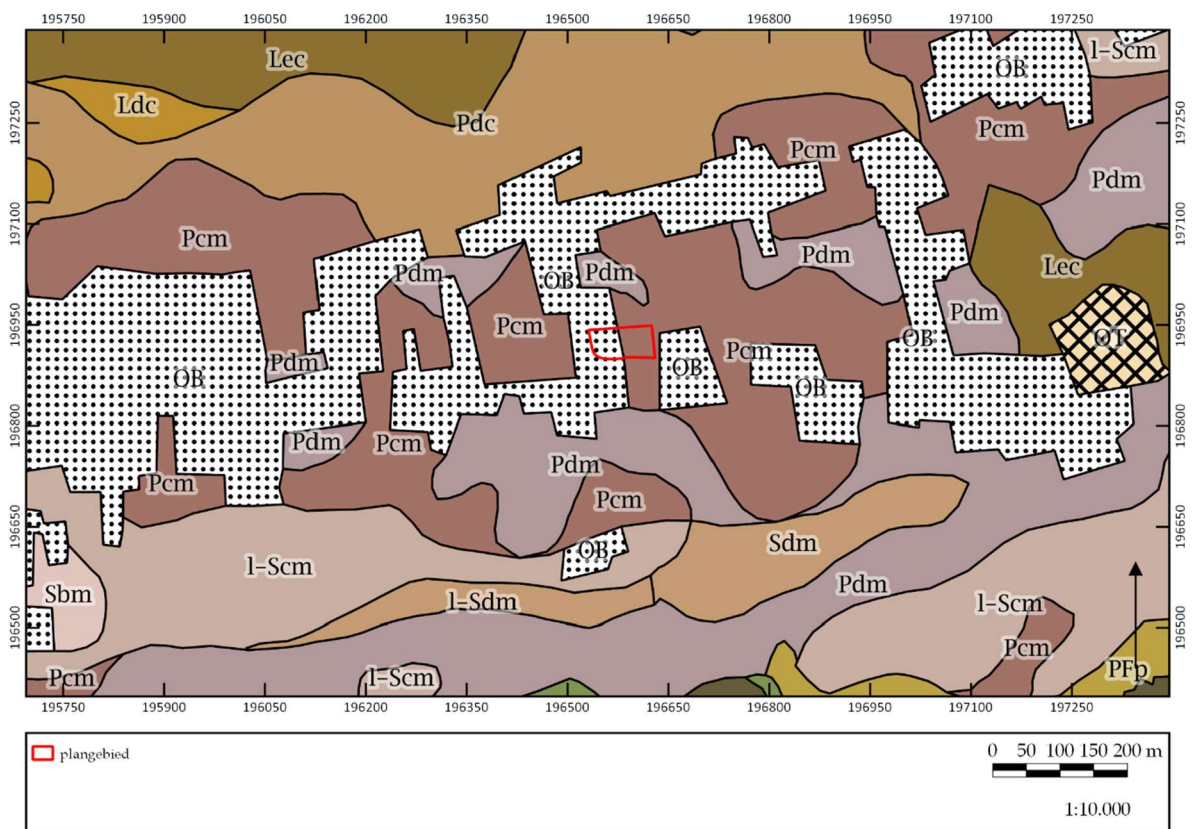
⁷ Geologische boring: kb25d61w-B20

Figuur 19. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. © DOV/EH

Figuur 20. Uitsnede van de quartair geologische kaart. © DOV/EH

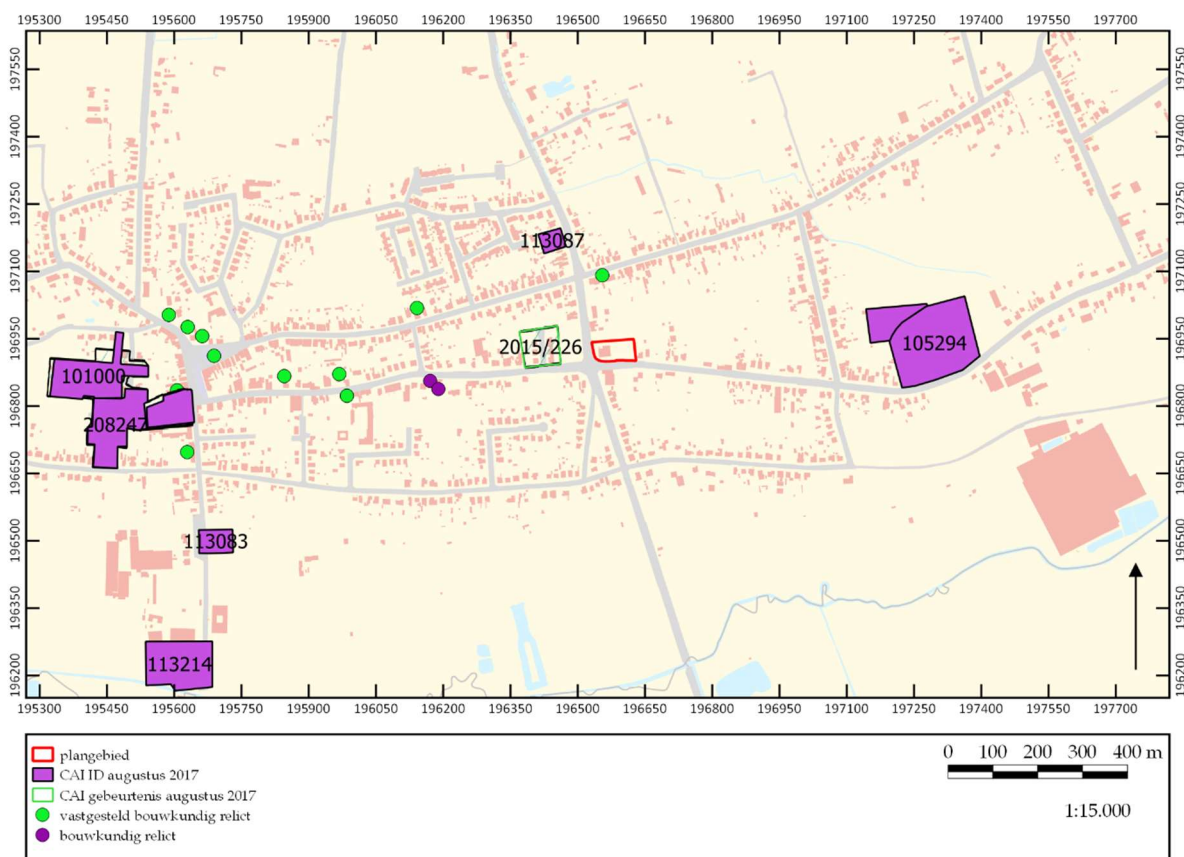
Figuur 21. Uitsnede van de bodemkaart. © DOV/EH

Figuur 22. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart. © GEOPUNT/EH

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied werden alvast geen archeologische waarden aangetroffen.⁸ In de ruimere omgeving beschikken we wel over informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied. De zone aangeduid als 2015/226 is een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

Figuur 23. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED/EH

Centraal Archeologische Inventaris:

- **CAI ID 101000:** de site Oost-Molenveld in Vorst is een zone die in 2008 en 2009 is onderzocht en opgegraven. Uit de ijzertijd dateert een gebouwplattegrond, mogelijk een spieker. Verder zijn paalkuilen, kuilen en grachten aangetroffen. De datering hiervan is echter niet zeker. Uit de vroege middeleeuwen is een cluster van 12 paalsporen aangetroffen die samen de restanten van een gebouwstructuur vormen. Uit de volle middeleeuwen dateren drie bootvormige woonstalhuizen. Een vierde gebouwplattegrond is mogelijk eveneens een dergelijk woonstalhuis of mogelijk had het een rechthoekige vorm. Hieromheen stonden drie spiekers. Ook zijn er vier waterputten en drie waterkuilen aangetroffen.
- **CAI ID 102027:** (net buiten beeld) de site Moleneind/Steenbergen in Vorst is een site waar tussen 1947 en 1963 een aantal opgravingen zijn uitgevoerd. Op deze locatie werden Romeinse en middeleeuwse muurresten aangetroffen. Samen met

⁸ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd in april 2018 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

de rest van het vondstenmateriaal concludeerde dat dit de locatie was van een Romeinse villa en een middeleeuwse kapel, deze dateren respectievelijk in de tweede helft van de 2^e eeuw tot de eerste helft van de 3^e eeuw en 13^e tot 18^e eeuw. Er werden nog een paar restanten van mesolithisch en ijzertijdmateriaal gevonden. Het gaat hierbij om losse vondsten die niet onmiddellijk wijzen op een site.

- **CAI ID 105294:** Hof van der Galen/Borchte Vorst. De Borchte was een versterkt huis dat reeds in de 13^e eeuw vermeld werd. Vandaag is de gracht nog steeds deels bewaard.
- **CAI ID 113083:** Sint-Gertudiskerk van Vorst. Laat-gotische kerk met een toren uit 1520. Er bestond reeds een Sint-Gertrudisheiligdom in Vorst in 1059. Aan de zuidzijde van de kerk bevindt zich de Gertudisput, die volgens overlevering zou teruggaan op een Romeinse put met helend water.
- **CAI ID 113087:** op de kruising van de Nieuwe Baan en de Houthoek bevindt zich een site met omgrachting. Ten zuiden hiervan staan enkele structuren met een tuin. Het gaat om bewoning die bekend is van de kaart van Ferraris en bijgevolg in de 18^e eeuw te dateren is.
- **CAI ID 113214:** de Kerkschans van Vorst (Doolegers). Aan de Kerkstraat en de Grote Laak te Vorst ligt een 16^e-eeuwse schans. De oudste vermelding gaat terug tot 1591 en is waarschijnlijk de oudste schans van Vorst.
- **CAI ID 208247:** Oost-Molenveld (Vorst-Veldstraat). Bij een archeologisch onderzoek in 2014 zijn greppels, kuilen en paalsporen uit de volle middeleeuwen aangetroffen, evenals enkele sporen uit de nieuwe tijd.

Overige inventarissen:

Voor de opsomming van het bouwkundig erfgoed hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is. Naast de reeds vermelde beschermde monumenten zijn ook volgende monumenten opgenomen in de inventaris:

- Onze-Lieve-Vrouwekapel: Eenvoudige beschilderde Onze-Lieve-Vrouwekapel in pseudo-vakwerk uit 1938.⁹
- Markt: Dorpskern met driehoekige pleinvorming ten noordoosten, centraal ingeplant voormalig gemeentehuis en Heilig Hartbeeld op ijzerzandstenen sokkel, vervaardigd door meester-steenkapper P. Balanck, omgevende heterogene 20^e-eeuwse bebouwing. Omwalde pastorie ten zuiden.¹⁰
- Tegenover Hospesstraat gelegen Kempische schuur met bewaard volume. Aangepaste verankerde schuur van baksteen en snelbouwsteen onder geknikt schilddak (nok loodrecht op de straat, kunstleien), opklimmend tot de 19^e eeuw (?), volume aanwezig bij eerste kadasterregistratie in 1935.¹¹

Verder zijn er geen andere noemenswaardige waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relict)

⁹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41152>

¹⁰ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/104304>

¹¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41153>

- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

5.7 Terreininspectie

Om na te gaan in hoeverre de sloopactiviteiten van de bebouwing een impact hebben gehad op de bodem, is een terreinbezoek gedaan. Hierbij zouden enkele controleboringen geplaatst worden om de huidige bodemopbouw in kaart te brengen en na te gaan in hoeverre de verstoringen die door de plag afgedekte oorspronkelijke bodem hebben verstoord.

Figuur 25. Overzichtsfoto's van het grootste deel van het terrein, genomen vanuit het zuidoosten. ©LARES

De situatie op het terrein is zichtbaar op de overzichtsfoto in figuur 25. Het hele terrein is tijdens het slopen van de bebouwing en parking grondig vergraven. Het maaiveld bestaat over nagenoeg het hele terrein uit een dikke puinlaag; slechts langs de randen van het terrein is nog een oorspronkelijk maaiveld zichtbaar. Aan de westkant van het terrein is op een aantal plaatsen geprobeerd een controleboring te plaatsen. In geen enkel geval kon de manuele boring doorheen het puinpakket gezet worden.

Het grootste gedeelte van het terrein ligt bovendien aanzienlijk lager dan het oorspronkelijke maaiveld (fig. 25-26). Ook in dit dieper gelegen gedeelte is geprobeerd controleboringen te plaatsen, maar ook hier is dit niet geslaagd omwille van een ondoordringbare puinlaag. Het hoogteverschil tussen het oorspronkelijke maaiveld en de verdieping in het terrein die het resultaat is van de sloopactiviteiten bedraagt ruim 70 cm (fig. 26). Omdat er een puinlaag aanwezig is zal de diepte van de verstoring nog dieper zijn dan deze 70 cm.

De bodemkaart geeft aan dat op deze locatie sprake is van een plag. Er mag aangenomen worden dat deze een dikte heeft van minimaal 40 cm. Onder normale omstandigheden biedt een plag omwille van de dikte van ervan goede bewaringsomstandigheden. In dit geval blijkt echter dat de bodem al tot ruim 70 cm onder het oorspronkelijke maaiveld verstoord is, en dat dit waarschijnlijk nog dieper gaat omwille van de aanwezigheid van het puinpakket.

Het slopen zelf tenslotte lijkt ook zeer rigoureuus te zijn uitgevoerd, waarbij ervan uitgegaan mag worden dat tijdens het slopen overal gereden is met zware machinerie – ook op het dieper gelegen deel. Dit zal ook een nefaste invloed hebben gehad op de bewaringstoestand van de door de plag afgedekte oorspronkelijke bodem.

Concluderend kan gesteld worden dat door de sloopactiviteiten het terrein op een dermate grootschalige manier is verstoord, dat de oorspronkelijke bodem – in het geval deze nog niet verstoord was door het optrekken van het gebouw en de aanleg van de parking – nu vergraven is. Hierdoor is ook het potentieel op het treffen van een (nagenoeg) intacte archeologische site verdwenen.

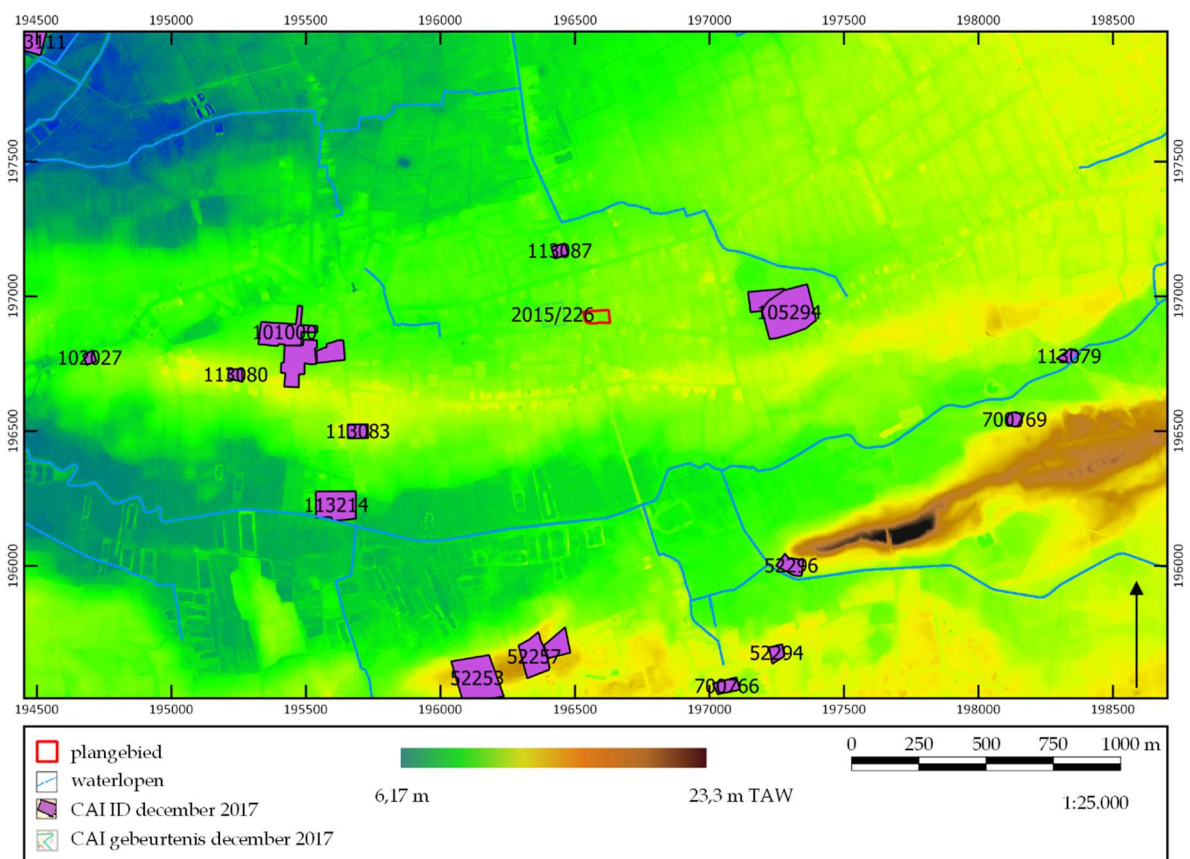
Figuur 26. Opname van het hoogteverschil tussen het oorspronkelijke maaiveld en de bovenkant van het puinpakket in de grote depressie ten gevolge van de sloop. ©LARES

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief. Vervolgens wordt een korte synthese gegeven voor een niet-gespecialiseerd publiek.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

Figuur 24. Analysekaart op basis van de DTM en de CAI-waarden.

©EH

6.1 Synthese voor gespecialiseerd publiek

6.1.1 Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Het plangebied is gelegen in Vorst op een hoogte van ca. 20 m +TAW. De ondergrond bestaat met name uit eolische zandige afzettingen uit het weichseliaan. Hierin is een matig droge licht zandleembodem ontwikkeld. Sinds de middeleeuwen is de A-horizont met plaggen aangedikt waardoor er nu sprake is van een dikke antropogene humus A-horizont. Verder ten zuidoosten liggen hogere oost-west georiënteerde ruggen die tot boven de 30 m +TAW stijgen. Deze zijn overblijfselen van tertiaire heuvels. De veldweg, ten zuiden van het plangebied, is ook gelegen op een iets hogere oost-west lopende rug. Ten zuiden van deze rug loopt de Grote Laak. Ten noorden van het plangebied loopt de Borgloop. Beide lopen op een afstand van het plangebied die groter is dan 300 m.

Op basis van de archeologische gegevens zijn in de omgeving resten bekend die teruggaan tot in de ijzertijd. Deze zijn te vinden nabij het centrum van Vorst. Pas verder buiten de onmiddellijke regio (ten zuiden van de Grote Laak) zijn ook mesolithische vondsten bekend. Nabij de markt van Vorst zijn verder ook nog vondsten bekend uit de volle middeleeuwen. De gotische kerk van Vorst heeft een heiligdom als voorganger uit de 11^e eeuw en volgens de overlevering is daar ook een waterput uit de Romeinse tijd. Verdere gegevens uit de Romeinse tijd zijn in de directe omgeving echter niet bekend, maar wel in Steenberg ten westen van de dorpskern van Vorst (zie CAI locatie 102027).

De ontwikkeling van Vorst lijkt op basis van de gegevens terug te gaan tot in de vroege middeleeuwen en volle middeleeuwen. Op basis van de historische kaarten vanaf de 18^e eeuw was er steeds een verspreide bebouwing langsheen de belangrijkste wegen. Het plangebied was toen in gebruik als akker. Pas in de loop van de 19^e eeuw was er bewoning aanwezig. Deze oudste bebouwing was in het zuidwesten van het gebied gelegen. Het oostelijke deel leek als akker in gebruik te zijn. De situatie in 1961 lijkt niet veel te verschillen van de 19^e-eeuwse situatie. Pas wanneer het recent gesloopte gebouw werd opgetrokken schuift de bebouwing wat meer naar het noorden op en wordt ook het oostelijke deel van het plangebied in gebruik genomen als parking. Na de sloop ligt het terrein braak, in afwachting van de nieuwbouw.

6.1.2 Impact van vroegere en geplande werken

Op basis van de bodemkaart en de historische kaarten weten we dat het plangebied tot in de 18^e eeuw volledig in gebruik was als akker, waarbij ook plaggen werden aangebracht. Dit zorgt er in theorie voor dat onderliggende archeologische resten beter bewaard kunnen blijven omdat die gevrijwaard zijn voor ploegactiviteit. Op het eind

van de 18^e eeuw of het begin 19^e eeuw werd een deel van het plangebied bebouwd. Het oostelijke deel echter bleef als akker in gebruik. Pas sinds de jaren 2000 werd het volledige gebied ingenomen door bebouwing en verharding. De bebouwing had door de funderingsplaat een verstoring in de bodem teweeg gebracht tot een diepte van 43 cm -mv. De funderingspalen zaten op een diepte van 2,25 m -mv. Tot hoe diep de verstoring van de parking ging is niet bekend, maar hiervoor wordt aangenomen dat deze niet dieper zal gaan dan wat over het algemeen nodig is voor de aanleg van de bestrating, namelijk een diepte van max. 35 cm. Dit betekent dat de onderkant van de plag hoogstwaarschijnlijk niet is bereikt tijdens de uitvoering van deze werken. De huidige bebouwing is gesloopt. Uit de terreininspectie is gebleken dat dit zeer rigoureus is uitgevoerd, waardoor niet alleen de afdekkende plag maar ook de onderliggende afgedekte bodem sterk verstoord is.

In de toekomstige plannen wordt het terrein met 35 cm opgehoogd. Voor de bebouwing zullen de funderingen op 110 cm onder het huidige niveau aangelegd worden waarbij de kruipkelder, gelegen onder beide gebouwen, op een diepte van 80 cm ten opzichte van het huidige niveau zal gelegen zijn. Een volwaardige kelder wordt onder het noordoostelijke deel van het noordelijke gebouw aangelegd op een diepte van 310 cm onder het huidige niveau. De kelder zal een oppervlakte hebben van 71,9 m². Er wordt ook nog een septische put en een regenwaterput voorzien. Het precieze volume hiervan is echter nog niet bekend. De mate van verstoring die de leidingen zullen veroorzaken is momenteel evenmin bekend.

Aangezien de sloopectiviteiten ervoor hebben gezorgd dat het terrein nagenoeg volledig en diepgaand is verstoord, zullen de geplande bouwwerken uitgevoerd worden ter plaatse van de bestaande verstoringen.

6.1.3 Aanbeveling en kennisvermeerderingspotentieel

Potentiebepaling

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond die bestaat uit de tertiaire Formatie van Diest. Deze is afgedekt door eolische sedimenten waarin een matig droge lichte zandleembodem is ontwikkeld, die in de loop van de geschiedenis is opgehoogd met plaggen. Dit gebeurde vermoedelijk vanaf de (volle/late) middeleeuwen wanneer Vorst zich ontwikkelde en bewoning en landgebruik gestaag toenamen. Oudere vondsten kunnen door het plaggendek goed bewaard gebleven zijn. In het centrum van Vorst werden reeds ijzertijdresten en vondsten uit de vroege middeleeuwen aangetroffen.

Op basis van de archeologische, aardkundige en historische analyse, in combinatie met de impactbepaling van de reeds uitgevoerde en de toekomstige werken, kunnen volgende zaken gesteld worden:

1. Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 20 m +TAW. Het plangebied ligt op 350 m ten zuiden van de Borgtloop terwijl de Grote Laak op ca. 725 m ten zuiden van het plangebied gelegen is. Tussen deze beide waterlopen ligt de Veldstraat op

een landschappelijke rug met een oost-west oriëntatie en een hoogte van ca. 21,5 m +TAW. De Veldstraat ligt op 230 m van het plangebied.

Gradiëntsituaties zijn interessant voor prehistorische bewoning vanwege de variëteit aan voedsel (fauna en flora) en de nabijheid van drinkbaar water in het natuurlijke landschap. Bewoning is meestal gelegen op de wat hogere delen in het landschap (nabij de rand van de vallei), in een range van 0-250 m vanaf water. Het plangebied ligt echter te ver van de waterlopen om een hoge verwachting voorop te stellen. Deze zal meer in de valleien verwacht worden, zoals voor de mesolithische resten aan de Grote Laak in Tessenderlo het geval is. Voor het paleolithicum en mesolithicum kan daarom een lage kans op het aantreffen van archeologische resten vooropgesteld worden (lage potentie).

2. Historische kaarten tonen aan dat het plangebied in gebruik was als akker. Deze is in de loop van de geschiedenis bemest en opgehoogd met plaggen, wat vaak een (laat)middeleeuwse activiteit was. Op basis van de matig droge lichte zandleembodem kan er dan ook vanuit gegaan worden dat het oorspronkelijke landschap geëigend was voor akkerbouw en bewoning. De aanwezigheid van een ijzertijd nederzetting in Vorst, de Romeinse villa in Steenberg en de middeleeuwse sporen en resten tonen aan dat de mens reeds lange tijd in de omgeving actief waren. Door de aanwezigheid van de plaggen kan men een goede bewaring van eventueel aanwezige archeologische resten voorop stellen voor de periode van het neolithicum tot en met de volle middeleeuwen (middelhoge tot hoge potentie).
3. Voor de late middeleeuwen en nieuwe tijd wijzen de bronnen op het feit dat het gebied in gebruik was als akker en vermoedelijk in die tijd met plaggen is opgehoogd. Bebouwing lijkt niet aanwezig te zijn, met uitzondering van de bewoningsresten uit de 19^e eeuw. Er wordt verwacht dat deze bebouwing ook sporen en resten in de bodem heeft achtergelaten. De potentie voor het aantreffen van archeologische resten de periode van de late middeleeuwen en nieuwe tijd kan aangeduid worden als middelhoog.

Echter, de terreininspectie heeft aangetoond dat zo goed als het hele terrein diepgaand is verstoord. Deze verstoringen reiken tot minimaal 70 cm onder het maaiveld, en zullen nog dieper gaan aangezien het niet mogelijk was om controleboringen te zetten vanwege een compact puinpakket. Verder kan aangenomen worden dat tijdens het slopen ook zware machines op het terrein hebben gereden, ook in het gesloopte gedeelte, waardoor dit ook een impact op de bodem gehad zal hebben.

Al met al is vastgesteld dat de bodem zo zwaar verstoord is, dat het archeologisch potentieel dat op basis van de archeologische inventaris, de bodemkaarten en het hoogtemodel was opgesteld, sterk naar beneden bijgesteld moet worden voor dit terrein. Vanwege de zware verstoringen is voor alle perioden nog maar sprake van een zeer lage potentie.

Kennisvermeerderingspotentieel

De kennis over het verleden van Vorst is nog beperkt, met name wanneer het over de oudste geschiedenis en prehistorie gaat. Eventueel aanwezige archeologische resten kunnen hiertoe duidelijk bijdragen. Het geeft een beter inzicht in het gebruik van de

regio door de mens en kan hierbij nieuwe informatie aanleveren over de geschiedenis van Vorst en dit deel van de Kempen in het algemeen.

Dit terrein zal echter geen informatie meer opleveren. Uit de meest recente luchtfoto blijkt dat de aanpalende percelen nog niet bebouwd zijn; de archeologische potentie die op basis van de archeologische inventaris, de bodemkaarten en het hoogtemodel was opgesteld, geldt ook voor deze terreinen.

Aanbevelingen

Omwille van de diepgaande en grootschalige verstoring van het terrein en het ontbreken van enig kennisvermeerderingspotentieel, wordt vanuit een kosten-batenanalyse geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Het terrein kan met andere woorden worden vrijgegeven voor de geplande ontwikkeling.

6.2 Synthese voor niet-gespecialiseerd publiek

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied gelegen is op een hoogte van ca. 20 m +TAW. De bodem is een matig droge zandbodem waarbij in het verleden bemesting heeft plaatsgevonden waardoor de bodem een stuk verhoogd werd. Door deze artificiële ophoging kunnen onderliggende (oudere) archeologische resten goed bewaard blijven. Op basis van dit bureauonderzoek werd geconcludeerd dat er een kans bestaat dat resten uit de late steentijd tot de volle middeleeuwen kunnen aangetroffen worden.

Vanuit een terreininspectie is echter vastgesteld dat het terrein bij het slopen van de bebouwing en parking grootschalig en diepgaand is verstoord. Hierdoor verdwijnt het archeologisch potentieel, en hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het terrein kan met andere woorden worden vrijgegeven voor de geplande ontwikkeling.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Frederickx, E. & S. Gouwy, 1996: Toelichtingen bij de Quartairgeologische kaart, Kaartblad 25 Hasselt, Leuven.

De Geyter, G., 1999: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 25 Hasselt, schaal 1: 50.000*, Brussel.

Van Ranst, E. & C. Sys, 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2017L238	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:20.000	11-1-2018
2017L238	2	inplantingsplan	toestand voorafgaand aan de sloop	1:500	nvt	3-11-2017
2017L238	3	bouwplan	toestand voorafgaand aan de sloop	1:50	nvt	onbekend
2017L238	4	bouwplan	kelder toestand voorafgaand aan de sloop	1:50	nvt	onbekend
2017L238	5	inplantingsplan	nieuwe toestand: overzicht	1:200	nvt	onbekend
2017L238	6	inplantingsplan	nieuwe toestand: doorsnede	1:100	nvt	onbekend
2017L238	7	inplantingsplan	nieuwe toestand: kelderverdieping	1:100	nvt	onbekend
2017L238	8	inplantingsplan	nieuwe toestand: begane grond	1:100	nvt	onbekend
2017L238	9	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	1771-1778
2017L238	10	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1841
2017L238	11	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1845-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	1845-1854
2017L238	12	historische kaart	uitsnede uit topografische kaart van Tessengerlo	1:25.000	nvt	1961
2017L238	13	orthofoto	luchtfoto's uit 1971 met aanduiding plangebied	nvt	1:3.000	1971
2017L238	14	orthofoto	luchtfoto's uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	nvt	1:3.000	1979-1990
2017L238	15	orthofoto	luchtfoto's uit 2000-2003 met aanduiding plangebied	nvt	1:3.000	2000-2003
2017L238	16	orthofoto	luchtfoto's uit 2005-2007 met aanduiding plangebied	nvt	1:3.000	2005-2007
2017L238	17	orthofoto	luchtfoto's uit 2017 met aanduiding plangebied	nvt	1:3.000	2017
2017L238	18	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:25.000	11-1-2018
2017L238	19	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:30.000	11-1-2018
2017L238	20	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:25.000	11-1-2018
2017L238	21	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	11-1-2018
2017L238	22	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	11-1-2018
2017L238	23	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	onbekend	1:15.000	11-1-2018
2017L238	24	analysekaart	CAI-locaties geplot op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:25.000	11-1-2018
2017L238	25	situatiefoto's	overzicht huidige situatie	nvt	nvt	30-4-2018
2017L238	26	situatiefoto	overzicht hoogteverschil	nvt	nvt	30-4-2018